

(המשך מעמוד 4)

להרגיז את מנהיגי יהדות אמריקה, שהוא זקוק להם. הפתרון היה גולדמני מובהק: הוא אמנם הופיע בכינוס, אך הקדיש את נאוומו הארוך למדיניות הגבוהה ביותר. אחרי שדיבר על כל עניני העולם, פרט לעניני שמעמ על סדר היום, נשמעו באולם קריאת כינויים: "דבר לעניני! דבר על עניני הציונות!"

השיב גולדמן: "חכו רגע, אני אגיע לזה!" אולם הרגע לא הגיע. הנאום נגמר, גולדמן ירד מן הבמה, מבלי להביע את דעתו. מעטים שמו לב לכך. כי תשומת הלב רותקה ברגע הנכון למשמרות המשטרה, שערכו חיפוש מדוקדק אחרי שנתקלה הודעה סלפוגנית: פצצה הונחה בבנין. ה' פצצה הכוזבת השכיחה את ההתפוצצויות האמיתיות, הצפויות עם הקמת ההסתדרות החדשה.

מפלגות

האיש החמישי

"הדרום-אפריקאים עובדים!" אמר בקנאה סוחר תלאביבי, בהסתכלו בהמולה שמילאה את רחוב המלך גיורג' בתלאביב, מול הבית מס' 33. "הדרום-אפריקאים" היו אנשיו של דייב דאנסקי, מנהיג סיעת-הרפורמה, שגייסו למעלה ממחמשים מכונים, הפכו את הבחירות מסניף הציוניסטי-הכלליים למאורע שהיה שווה את 80 אלף הלירות שהושקעו בו, ולמאתיים המכונים שלקחו בו חלק. שיטותיו של דאנסקי היו חדשות בארץ, אך בדוקות בחוץ-לארץ. העסקן הבימושקי שופע-המרץ, שמוצאו הליטאי התמוג יפה עם חינוכו האפריקאי, כבש בשעתו יחד עם אחיו את הסתדרות ציוני דרום-אפריקה על-ידי הפעלת כוחות חדשים. כשהחליט לעלות ארצה, הביא עמו חלק מכספי ה' ציונים, הפך אותם לכוח כלכלי חשוב בישראל.

ראש האימפריה. בניגוד לציונים אחרים, שמסרו את כספיהם למסודות ה' לאומיים, עם עזרו לבצר את כוחה של מפא"י, השקיעו האפריקאים, בהנהלת דאני סקי, את כספיהם בשורה של מפעלים, ש' הפכו לאימפריה כלכלית עצמאית. כשהת' בססה אימפריה זו, החליט דאנסקי, הרגיל כל כמה שבועות לקפוץ לחוץ-לארץ, כי הגיע עתה להתמסר לפוליטיקה.

הוא עשה זאת, כפי שהוא עושה כל דבר, בריכוז פתחי של המאמץ. אחרי שהקים את סיעת הרפורמה, שמטרתה לאחד את הצ"כ עם תנועת-החרות, גייס לעבודה כל מי ש' יכול היה לגייס. התוצאה: בבחירות השבוע עלה מלא-כלום ל-13,5 אחוז.

"אני אקדיש עתה לפוליטיקה את כל ד' מני", אמר דאנסקי, בעל בית-החרושת ל' בגדי-גברות תלווה. לא היה ספק כי דאנסקי יהיה חבר הכנסת הבאה, וכי קולו עוד י' שמע במדינה.

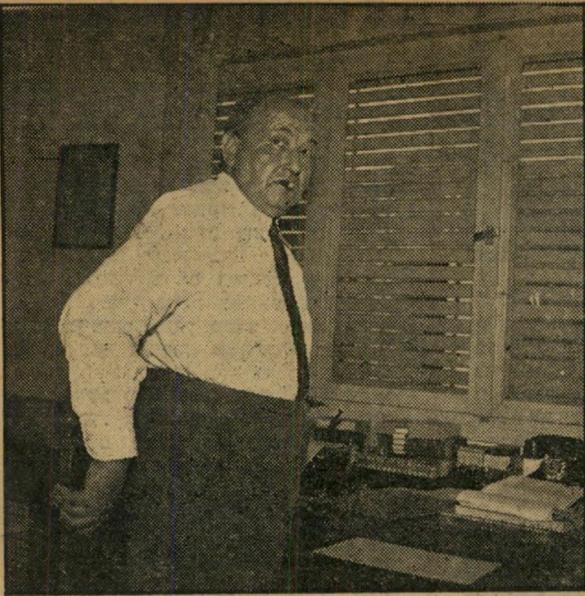
שדום על ישראל. לעומת מאבקו של האיש החמישי, נראה דאנסקי את בעת המנהיגים החתיקים פחות דרמטי. אך גם הוא היה מלא מתחיות. היווים היה יוסף סרלין, שהחליט לכבוש את המפלגה. סרלין, הופעל לפי שיטותיו של פוליטיקאי אמריקאי, התקשר עם עשרות חוגי-האיני-טרסטים במפלגה, השתלט לחלוטין על המנגנון.

כדי להשיג סופית את תוכניתו, היה עליו לסלק את שני המנהיגים הקשישים יותר, ישראל רוקח ופרץ ברנשטיין. סרלין פנה ליוסף ספיר, שאינו ממקורביו, הציע לו את תפקיד יושב-ראש המפלגה, ספיר הסכים לשידוך.

ברגע האחרון התעוררו שני הקשישים, ברנשטיין ורוקח, הקימו שידוך משלהם. מאחר שלא היה להם עורף מאורגן, חיפה הרוב לכשלונם. אולם כשנגנו קולות 4000 הבוחרים בתלאביב, נסתבר כי שלום על ישראל רוקח: סיעתו השיגה 23,5%, לעומת 25% של סרלין.

לא היו אלה יחסי-הכוחות האמיתיים, כי בשאר סניפי הצ"כ, בהם לא נתקיימו בחירות כלל, היתה ידו של סרלין ואנשיו המנגנון על העליונה. בכל זאת לא הצליח סרלין לפי שעה לכבוש סופית את המפ' לגה. בוועידה הבאה יתעצבו זה מול זה שלושה זוגות: הזוג סרלין-ספיר, הזוג ברנ' שטיין-רוקח והזוג דאנסקי-קריניצי.

* מתוך 6000 בעלי זכות-הבחירה, לעומת 40% אלף בוחרים הצ"כ זכתה לנכונות ועזירה בתלאביב.

ראשי-סיעה ברנשטיין
אבל בערך

ראשי-סיעה סרלין
לא כל כך

עלים את מקורות האינפורמציה שלו, בת נאי שהוא עצמו מקבל על עצמו את האחריות לתוכן הדברים. לכן לא יכלו ראשי מפא"י לכוף בטענות אל הארץ אילו מסר את תוכן המכתב לחקירה בלתי-תלויה, גילה כי הדברים נכונים ופירסם אותם על אחריות העתון.

ניירי-מכתבים. אולם הארץ שמנגנונו אינו מותאם לחקירות מסוג זה, לא פעל כך. שוקן עצמו הודה שאין לו מושג מי כתב אליו את המכתב, פנה אפילו מעל עמודי עתונו בבקשה אל הכותב לזהות את עצמו בפניו בסוד. יחד עם זאת התעקש שוקן להשאיר את תוכן הדברים על אחריות הכותב האלמוני, מבלי לקבלם על אחריות הארץ.

היה זה נוהל מפוקפק. לא היתה בו שום מניעה בעד אותו אדם לכתוב מחר מכתב נוסף למערכת הארץ. לחתום עליו כ"חבר מוזכרות מפ"ם". טענתו של שוקן, כי האמין לדברים מפני שהיו כתובים על ניירי-מכתבים של מפא"י, היתה תמימה במקצת באחריה של ישראל, 1957.

מגילות גנוזות. מאחר שבכית השבת בירושלים היא בעיה רחנית עמוקה, ש' שום פתרון מינהלי לא יסלק אותה במטה-קסמים, אפשר היה לצרף את הו"ח — כמו את כל הו"חיים של ועדות-החקירה שנתמנו על-ידי ממשלת ישראל — לרשימת המגילות הגנוזות.

כי בשעה שהועדה טרחה עדיין על גיסוח דבריה, כבר התכוננו נטורי-קרתא (שלא שיתפו עמה פעולה ולא הופיעו בפניה) לקראת עונת-ההצעה, בה מביאות המשאיות את בני ירושלים בהמוניהם לחוף. לפי כל הסימנים, לא יכלו חמשה הרוזנים טובים נוספים להתכונן להפקדים בוועדת-החקירה הבאה, שתמנה אחרי שסגלוב חדש יפול קרבן למלחמת-השבת.

צבא
אל תלחץ חזק

פגישתו של דודי (דודו) לור עם צבא הגנה לישראל לא היתה מן הנעימות. ה' בחור השקט ממתיצחק התאים רק בקושי למסגרתו החדשה. בשיעור הכידון, בבסיס הטירונים, שאג עליו המדריך: "רצח בעינים, דודו! רצח! מה אתה שואג שאגת-גימוסים שם? רצח אני אומר!" הצעקות פגעו בדודו. עוד מילדותו שוא צעקות וגסות, גדל כנער מסוגר, חייכו, עדיין-נפש במידה בלתי-מצויה בצברים. מעל לכל העריך את הנימוס.

אך למרות ההלם הראשון הגיע דודו לקורס קצינים, סיימו בהצטיינות. סיפרו עליו פקודיו: "מעולם לא פגע בחיל. הייתה לו תכונה לומר את הדברים הפחות נעימים, בצורה העדינה ביותר."

חוברת צבאית חרשה. דודו לא הסתפק בגישתו החינוכית שלו. הטיירה אותו המחשבה כי מפקדים אחרים צה"ל גילו מדי פעם חוסר נימוס בהתנהגותם. על הוא פנה למפקד הבסיס, ביקש ממנו אישור לכתוב חוברת מיוחדת שתצא בהוצאת ה' בסיס, זכה מיד לתשובה חיובית. נושא החוברת: נימוסים צבאיים.

כתב דודו בהקדמה לחוברת, שיצאה ה' שבוע לאור: "אין נימוסים בכלל ענין של פקודה. נימוסים הינם ויתור מצד בני אדם לטובת בני אדם אחרים. מתוך שאיפה להפגין רצון טוב ויכבוד לזולת." החוברת כוללת הילכות נימוס בין חיילים (המשך בעמוד 10)

התלונן הכותב: "המצב הוא שהמפלגה מתנהלת כיום על-ידי ב'גוריון וכמה פקר דים: יוסף-טל, שמעון פרס, משה דיין, טדי קולק, אהוד אבריל, שאול מאירוב ופקידי משנה...". היו אלה אותם השמות שהוזכרו על-ידי העולם הזה 1021 כחברי הממשלה אשר ביגיי היה רוצה להשאיר בידיה את השלטון, כאשר יישמט ההגה מידי, "מנהיג אחר". האם קובעת המפלגה את מעשי נציגיה בממשלה? הכותב גילה סוד שהיה גלוי ברבים: "מרכז המפלגה כבר לא נתכנס כמה חודשים, השבועות התקיים ישיבת מרכז אבל לא תהיה זאת ישיבה, אלא סימפוזיון... בסוד כמה חברים כבר נתקבלו (ההחלטות).

... ענין סיני נעשה ללא שום דיון ב' שום מוסד מפלגתי. הנסיגה מסיני נעשתה ללא שום דיון והכרעה במוסד מפלגתי, על דוקטרינת אייזנהואר דנה ועדת-החוק (של המפלגה) לאחר שהממשלה כבר החליטה. חברי מפא"י בממשלה קבעו את עמדתם על דעת עצמם, או יותר נכון על דעת ב' גוריון בלבד.

ב'גוריון אינו בא לישיבות המוזכרות המפלגתית, ב'גוריון אינו צריך להשתתף, ממילא הוא מכריע בביתו או במשרדו. מה עושים מנהיגי המפלגה במצב זה? יש סיעות, רק סיעות, רק גושים, סיעה אחת חותרת תחת האחרת. גוש אחד לוחם בגוש האחר, חבר אחד שונא את חברו. מי יגיד אחד מתחרה במנהיג האחר. אין מני' הגנות קולקטיביות. אין מוזכרות. אין מרכז. אין ועדת-חוק ובסחון. אין הכרעות דמוקרטיות. אין דיונים יסודיים. אין ב' רורים אידיאולוגיים. אין אידיאולוגיה. אין מחשבה תנועתית. בשטח זה יש ניחן מחלט. מה יש? "יש מנהיג אחד, ועל פיו ישק דבר, כל דבר יש מנגנון מנופה. יש תקציב מנופה. יש בנין למפלגה. יש משרדים. אין רוח. אין נשמה. אין יצירה. אין אחרה."

"משטר דיקטטורני..." אולי יותר מהפכני אף מהדברים עצמם היה עצם מעשה הכותב, אדם הקרוב למה מנהיגי המפלגה החשובים ביותר, שפירסם את דבריו דווקא בעיתון זר, שאינו שייך למפלגה. הסביר הוא עצמו כאלו בהתנצלות: "אין חבר יכול לומר בפומבי ובשמו מה שהוא חושב... אין זה סוד שב'גוריון היה רוצה לסלק שורה של עסקנים שאינם נכונים למשטר דיקטטורני בכסות הדמוקרטית."

היא מצאה לו בית-קברות משוכלל: ועדת-החקירה, מורכבת מחמשה יהודים טר' בים, שהוטל עליה לחקור את בעית תנועת השבת בירושלים. **שלושה עכברים.** קשה לתאר בעיה ברורה יותר מאשר בעית השבת בירושלים. עוד יותר ברור הוא שאין פתרון של ממש לבעיה זו, וגם בתיאוריה מוגבל מספר הפשרות. חוקר אובייקטיבי יכול היה לפרט את כל האפשרויות אחרי חקירה של שבוע ימים.

אולם תפקיד הועדה לא היה כל כך פשוט. היה עליה למשוך את הענין ככל האפשר, לקבור אותו בכבוד. במשך ששה שבועות רצופים גבתה עדויות, ובמשך חצי שנה נוספת ישרה ונמלכה בדעתה. אחרי כל המאמץ העצום היה פורסם השבוע הו"ח ונתברר כי ההר הוליד שלושה עכברים:

* בניגוד להעולם הזה, שחוקרו גילו תוך 24 שעות את זהות הכותב, עסקן בעל עמדת-הפתח במפא"י.

** כפי שעשה עורך העולם הזה, שנפגש אז עם ראשי נטורי-קרתא ושאר הצדדים המעוניינים, פירט כעבור שבוע את אותן פתרונות-הפשרה (העולם הזה 988) שהוצעו עתה על-ידי חברי הועדה. כעבור שבוע קבע מדור תצפית של העולם הזה (989): "אל תצפה לפירסום מוקדם של מסקנות ועדת מני, החוקרת את פרשת הפגנת השבת ב' ירושלים. לאחר שהקה רבה יפורסמו שתי חזותי-דעת, במקום מסקנות אידיות."

כך היד השחורה

המכתב שהגיע לידי עורך הארץ היה סני' סציוני, חתם עליו חבר מוזכרות מפא"י, מוסד המורכב מ-35 חברים חתיקים ונאמנים של המפלגה, תוכנו לא רק אישר באופן מוחלט את גילויי העולם הזה על גיבוש קבוצת-המנהלים של ביגיי ("היד השחורה"), אלא כמעט הזדהה מילה במילה עם גילויים אלה.

התלונן הכותב: "המצב הוא שהמפלגה מתנהלת כיום על-ידי ב'גוריון וכמה פקר דים: יוסף-טל, שמעון פרס, משה דיין, טדי קולק, אהוד אבריל, שאול מאירוב ופקידי משנה...". היו אלה אותם השמות שהוזכרו על-ידי העולם הזה 1021 כחברי הממשלה אשר ביגיי היה רוצה להשאיר בידיה את השלטון, כאשר יישמט ההגה מידי, "מנהיג אחר". האם קובעת המפלגה את מעשי נציגיה בממשלה? הכותב גילה סוד שהיה גלוי ברבים: "מרכז המפלגה כבר לא נתכנס כמה חודשים, השבועות התקיים ישיבת מרכז אבל לא תהיה זאת ישיבה, אלא סימפוזיון... בסוד כמה חברים כבר נתקבלו (ההחלטות).

... ענין סיני נעשה ללא שום דיון ב' שום מוסד מפלגתי. הנסיגה מסיני נעשתה ללא שום דיון והכרעה במוסד מפלגתי, על דוקטרינת אייזנהואר דנה ועדת-החוק (של המפלגה) לאחר שהממשלה כבר החליטה. חברי מפא"י בממשלה קבעו את עמדתם על דעת עצמם, או יותר נכון על דעת ב' גוריון בלבד.

ב'גוריון אינו בא לישיבות המוזכרות המפלגתית, ב'גוריון אינו צריך להשתתף, ממילא הוא מכריע בביתו או במשרדו. מה עושים מנהיגי המפלגה במצב זה? יש סיעות, רק סיעות, רק גושים, סיעה אחת חותרת תחת האחרת. גוש אחד לוחם בגוש האחר, חבר אחד שונא את חברו. מי יגיד אחד מתחרה במנהיג האחר. אין מני' הגנות קולקטיביות. אין מוזכרות. אין מרכז. אין ועדת-חוק ובסחון. אין הכרעות דמוקרטיות. אין דיונים יסודיים. אין ב' רורים אידיאולוגיים. אין אידיאולוגיה. אין מחשבה תנועתית. בשטח זה יש ניחן מחלט. מה יש? "יש מנהיג אחד, ועל פיו ישק דבר, כל דבר יש מנגנון מנופה. יש תקציב מנופה. יש בנין למפלגה. יש משרדים. אין רוח. אין נשמה. אין יצירה. אין אחרה."

עחונות

אחד מי יודע

האם מותר לעתון לפרסם מכתב המכיל האשמות כבדות, כאשר בעל-המכתב אינו מגלה את זהותו? התשובה המקובלת בע' תונים אחראיים היא: לא. השבוע, למחרת פרסומו את מכתבו של "חבר מוזכרות מפא"י" (ראה לעיל), נאלץ עורך הארץ, גרשום שוקן, להגן בפומבי על הגיות מעשהו. איש אינו מפקפק בזכותו של עתון לה-